

NORGES HØYESTERETT

B E S L U T N I N G

avsagt 20. mars 2024 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Henrik Bull
dommer Ingvald Falch
dommer Kine Steinsvik
dommer Thom Arne Hellerslia

HR-2024-549-A, (sak nr. 23-139855SIV-HRET og sak nr. 23-139872SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts kjennelse 16. mai 2023

A

B

(advokat Mads Andenæs)

Den Internasjonale Juristkommisjon
Norsk Avdeling (partshjelper)

(advokat Kaare Andreas Shetelig)

mot

Staten v/Helse- og omsorgsdepartementet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Andreas Hjetland)

- (1) Høyesteretts ankeutvalg tillot 22. september 2023 fremmet anken fra B, A og Den internasjonale juristkommisjon – norsk avdeling (partshjelper) over Borgarting lagmannsretts kjennelse 16. mai 2023 i sak nr. 22-146292ASD-BORG/02 mot staten v/Helse- og omsorgsdepartementet. Det ble samtidig bestemt at ankesaken skal avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd andre punktum.
- (2) I ankeerklæringen til Høyesterett nedla de ankende partene påstand om at «krav om fastsettelsesdom for brudd på Grunnloven §§ 93, 102 og 113, EMK artikkel 3, 8 og 13, og SP artikkel 7, 9, 10, 14 og 17 fremmes for tingretten». I saksforberedende møte 10. november 2023 ba staten de ankende partene presisere påstanden for Høyesterett. I prosesskriv 16. november 2023 nedla de ankende partene påstand om at sakene fremmes. Samtidig ble det angitt at saken gjelder «krav om fastsettelsesdom for brudd på Grunnloven §§ 93, 95, 102 og 113, EMK artikkel 3, 6, 8 og 13 og SP artikkel 7, 9, 10, 14 og 17».
- (3) I prosesskriv 4. desember 2023 anførte staten at flere av kravene som de ankende partene mente inngikk i saken for Høyesterett, ikke var reist for underinstansene, og at det derfor ikke er grunnlag for å fremme dem for Høyesterett. Det er i etterfølgende prosesskriv presisert at dette gjelder krav om krenkelse av Grunnloven § 95, EMK artiklene 6 og 13 og SP artiklene 9, 10 og 14.
- (4) *De ankende partene* har i prosesskriv 18. og 21. desember 2023 og 2. januar 2024 sagt seg enige i at krav om brudd på Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 ikke er fremsatt for underinstansene, men det er anført at vilkårene for å fremme kravene for Høyesterett er oppfylt, jf. tvisteloven §§ 30-3, jf. 29-4, jf. § 30-7. Når det gjelder krav om brudd på EMK artikkel 13 og SP artiklene 9, 10 og 14, anføres det prinsipalt at disse allerede er fremmet som krav i saken, og subsidiært at de kan bringes inn for Høyesterett, jf. tvisteloven §§ 30-3, jf. 29-4, jf. § 30-7.
- (5) *Staten* har i prosesskriv 20. og 28. desember 2023 fastholdt at de ankende partene har fremsatt nye krav som krever Høyesteretts samtykke, og at slikt samtykke ikke bør gis.
- (6) I henhold til forberedende dommers beslutning forhandlet Høyesterett først, den 8. februar 2024, om hvorvidt de ankende parter søksmål for tingretten ikke for noen del ble reist innen rimelig tid, og derfor måtte avvises, jf. tvisteloven § 1-3. Saken ble ikke avvist på dette grunnlaget, og det vil bli avholdt videre forhandlinger. Dette gjør det nødvendig å ta stilling til omfanget av ankende parter krav for Høyesterett. Avgjørelsen treffes av Høyesterett i avdeling, siden avdelingsbehandling er påbegynt.
- (7) *Høyesterett* bemerker at en ankesak i utgangspunktet gjelder krav som er avgjort ved den avgjørelsen som ankes, se § 29-4 første ledd, jf. § 30-3 første ledd. Hvis vilkårene i § 29-4 andre ledd er oppfylt, kan imidlertid anken også omfatte andre krav. Utvidelse etter ankefristen må – i et tilfelle som dette – også oppfylle tilleggsvilkåret i fjerde ledd om at det er rimelig å tillate endringer. Etter at anke er tillatt fremmet for Høyesterett, gjelder i tillegg at det ikke kan gjøres gjeldende nye krav uten at særlige grunner taler for det, jf. tvisteloven § 30-7 første ledd. Dette gjelder også ved anke over kjennelser som skal behandles i avdeling etter reglene om anke over dommer, jf. HR-2017-1612-U avsnitt 5.
- (8) Spørsmålet i saken er for det første hvilke krav som er omfattet av lagmannsrettens avgjørelse. For tingretten var det fremmet krav om fastsettelsesdom for brudd på Grunnloven §§ 93, 102 og 113, EMK artikkel 3 og 8, og SP artikkel 7 og 17. Tingrettens slutning i

kjennelsen punkt 1 var at kravene om fastsettelsesdom avvises. Påstanden i anken til lagmannsretten lød: «Saksøkerne har rettslig interesse i fastsettelsesdom for brudd på EMK, SP og Grunnloven, jfr. Tvisteloven § 1-3». I rettsboken 24. oktober 2024 fra lagmannsrettens saksforberedende møte klargjøres det at saken gjelder krav om fastsettelsesdom for brudd på Grunnloven §§ 93, 102 og 113, EMK artikkel 3 og 8 og SP artikkel 7 og 17, altså bestemmelsene som var omfattet av tingrettens kjennelse.

- (9) De ankende parter påstand i sluttinnlegget inneholder imidlertid i tillegg til disse bestemmelsene også EMK artikkel 13 og SP artikkel 9, 10 og 14. Det fremgår ikke at det er bedt om samtykke til en utvidelse, og påstandsendringen er heller ikke på annen måte kommentert. I lagmannsrettens kjennelse er påstanden fra sluttinnlegget gjengitt, men det er for øvrig ikke noe i avgjørelsen som tyder på at kravet er ansett utvidet etter tingrettens avgjørelse. Lagmannsrettens slutning er da også at anken forkastes.
- (10) Under disse omstendigheter kan ikke lagmannsretten ansees å ha samtykket til en utvidelse av ankesaken etter tvisteloven § 29-4 annet og fjerde ledd.
- (11) I anken til Høyesterett var påstanden den samme som i sluttinnlegget for lagmannsretten. Ankemotparten gjorde ikke innsigelser til dette før etter at anken var tillatt fremmet for Høyesterett. Et spørsmål er dermed om Høyesterett ved å tillate anken fremmet, samtidig må anses å ha samtykket til å utvide saken, jf. tvisteloven § 29-4 annet ledd, jf. § 30-3. Høyesterett kan ikke se at det er tilfelle. Slik saken ble presentert hadde ankeutvalget ingen foranledning for å vurdere om vilkårene i § 29-4 annet ledd var oppfylt.
- (12) Spørsmålet er dermed om Høyesterett nå bør gi slik tillatelse, og også om det bør gis tillatelse til ytterligere utvidelse.
- (13) De bestemmelsene som kreves inntatt i saken, gjelder retten til en rettferdig rettergang (Grunnloven § 95, EMK artikkel 6 og SP artikkel 14), retten til frihet og sikkerhet (SP artikkel 9), retten til human behandling under frihetsberøvelse (SP artikkel 10) og retten til et effektivt rettsmiddel (EMK artikkel 13). Det er vist til flere av disse bestemmelsene i de ankende parter argumentasjon for at sakene skal fremmes, og for at det foreligger krenkelse av de rettighetene som var omfattet av stevningen. Derimot kan det ikke sees at spørsmålet om vilkårene for å kreve fastsettelsesdom for brudd på disse bestemmelsene er oppfylt, har vært tema. Høyesterett finner at behandling av om søksmålsvilkårene er oppfylt for de kravene som ikke er omfattet av de tidligere instansers avgjørelser, dermed vil føre til en endring av sakens karakter og til vidløftiggjøring av saken. Det foreligger da ikke særlige grunner til å tillate de nye kravene, jf. tvisteloven § 30-7.
- (14) Beslutningen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Ankesaken for Høyesterett omfatter ikke kravene om fastsettelsesdom for brudd på Grunnloven § 95, EMK artiklene 6 og 13 eller SP artiklene 9, 10 og 14.

Hilde Indreberg
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)

Ingvald Falch
(sing.)

Thom Arne Hellerslia
(sign.)